

1. Suomalainen perusopetus

Suomessa opetusvelvollisuus suoritetaan yleisimmin perusopetuksessa, mutta on myös mahdollisuus saada tarvittava perusopetuksen oppimäärää vastaava tieto esimerkiksi kotiopetuksessa, jolloin vastuu lapsen opintojen järjestelyistä on huoltajalla (Perusopetuslaki 1998/628 & Opetushallitus <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kotiopetus>). Perusopetus järjestetään yleensä oppilaan lähikoululla ja oppilas on oikeutettu opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen, oppilaanohjauksen saamiseen sekä tarvitsemaansa oppimisen ja koulunkäynnin tukeen (Perusopetuslaki 1998/628). Opetushallituksen valtakunnallisesti antama määräys perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista ohjaa opetuksen järjestämistä ja sen tehtävänä on myös "edistää yhtenäisen perusopetuksen yhdenvertaista toteutumista". Valtakunnallisen opetussuunnitelman pohjalta alueittain luodaan myös paikalliset opetussuunnitelmat, jotka ohjaavat päivittäistä koulutyötä strategisena ja pedagogisena työkaluna. (POPS 2014, 9.)

Nykyisessä perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014, 39) etäopetuksesta puhutaan etäyhteyksiä hyödyntävänä opetuksena, jota voidaan käyttää täydentävänä opetuksena esimerkiksi harvemmin opiskeltavien kielten kohdalla tai erityistilanteissa, kuten sairaalaopetuksena. Etäopetuksen soveltuvuutta arvioidaan oppilaan ikä ja edellytykset huomioiden (POPS 2014, 39). Etäopetus liitetään opetussuunnitelmassa siis lähinnä yksittäistilanteisiin tai täydentävään opetukseen. Opetussuunnitelmassa ei kuitenkaan ole ohjausta tilanteeseen, jossa lähes kaikki oppilaat siirtyvät etäopetukseen. Oppilaiden ikää ja edellytyksiä etäopetukseen ei juuri voitu huomioida koronakevään 2020 etäopetuksen alkaessa.

2. Poikkeusaika - siirtyminen etäopetukseen

Suomen hallituksen maanantaina 16. maaliskuuta 2020 antamassa *tiedotteessa* todettiin Suomen olevan poikkeustilassa. Valmiuslain, tartuntatautilain sekä muun lainsäädännön perusteella tehtäviin päätöksiin kuului lähiopetuksen keskeyttäminen keskiviikosta 18.3.2020 alkaen. Lähiopetukseen saivat jäädä ne 1.-3.-luokkalaiset, joiden vanhemmat työskentelivät yhteiskunnan kannalta kriittisillä aloilla, sekä erityisen tuen piirissä olevat oppilaat, joille ei ollut mahdollista järjestää lapsen hoitoa kotona. (<https://minedu.fi/-/10616/hallitus-totesi-suomen-olevan-poikkeusoloissa-koronavirustilanteen-vuoksi>) Muutos oli nopea, sillä kahdessa päivässä oli siirryttävä etäopetukseen. Asetusta muutettiin 20.3.2020, koska "kriittiset alat" oli aiheuttanut vaihtelevia tulkintoja perusopetuksen järjestäjissä. Nyt lähiopetukseen saivat osallistua kaikki 1.-3.-luokkalaiset,

mutta etäopetukseen osallistumista suositeltiin edelleen hyvin vahvasti. (<https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/pienimpien-koululaisten-lähiopetuksen-järjestäminen-poikkeusoloissa-tarkentuu>). Lähiopetukseen palattiin peruskoulussa lähes kaksi kuukautta myöhemmin 14.5.

(<https://valtioneuvosto.fi/tietoa-koronaviruksesta/opetus-ja-kulttuuriministerio>)

Kesällä säädettiin myös uusi väliaikaisesti voimassa oleva *asetus* opetuksen järjestämisestä poikkeuksellisin opetusjärjestelyin välttämättömässä tilanteessa tartuntatautilain nojalla. Tällöin opetusta voi järjestää etäyhteyksiä hyödyntäen osittain tai kokonaan etänä poislukien esimerkiksi esiopetus, 1.-3. vuosiluokkien oppilaat sekä erityisen tuen päätöksen saaneet oppilaat. Myös poikkeuksellisissa järjestelyissä oppilaalla on oikeus opetukseen ja olosuhteiden sallimissa rajoissa myös tarvitsemaansa oppimisen tukeen. (Perusopetuslaki 20 a §.)

5. Aiempi tutkimus etäopetuksesta Suomessa

Suomessa etäopetuskäytäntöjä on aiemmin tutkittu etäopetushankkeissa ja selvitetty opettajien kiinnostusta etäopetukseen (ks. Nummenmaa....)

Nummenmaan (2011) valtakunnallisen etäopetustutkimuksen kyselyn avulla selvitettiin, millaisia sovelluksia etäopetuksessa käytetään ja kuinka paljon sekä mihin tarkoituksiin sovelluksia pääasiassa käytettiin. Valtaosa vastanneista oli aineenopettajia, mutta mukana oli myös joitain luokanopettajia. Vastanneet opettajat olivat 22 eri etäopetushankkeesta.

Nummenmaan (2011, 5) tutkimustulosten mukaan tiedottaminen, opettajan ja oppilaiden välinen vuorovaikutus sekä oppimateriaalien välittäminen ovat yleisimpiä toimintatapoja etäopetuksessa. Yleisimmin etäopetuksen välineitä käytettiin tiedottamiseen sähköpostitse, oppimisalustojen kautta tai koti-koulu-yhteistyöohjelmistojen, kuten Wilman, kautta. Myös oppilaan tai oppilasryhmän välinen vuorovaikutukseen, yksittäisten oppilaiden kanssa yleisimmin sähköpostin tai oppimisalustan kautta, opetusryhmän kanssa oppimisalustojen tai verkkokokousjärjestelmien kautta. Opetusmateriaalia välitettiin yleisimmin oppimisalustojen, sähköpostin ja mediapalvelujen kautta.

Toisen Nummenmaan (2012) tutkimuksen tulosten mukaan etäopetusta antaneilla opettajilla oli myönteisempi suhtautuminen etäopetukseen kuin niillä opettajilla, jotka eivät olleet antaneet etäopetusta. Etäopetusta oltiin kiinnostuneita antamaan erityisesti sellaisessa tilanteessa, jossa joku luokan oppilaista on sairaana (Nummenmaa 2012, 22-23).

Haasteena etäopetukselle pidettiin tekniikan puutetta tai toimimattomuutta. Lisäksi monien tutkimukseen osallistuneiden luokanopettajien mielestä etäopetus ei sovellu alakouluun, jossa vuorovaikutustaidot ovat hyvin tärkeitä (Nummenmaa 2012...)

TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

TUTKIMUSAINEISTO

Aineisto koostuu 38 kyselyyn vastanneesta henkilöstä, jotka ovat toimineet luokanopettajana etäopetusaikana keväällä 2020. Tutkimukseen osallistuneista suurin osa oli naisia (n=36) ja "vain" 2 miehiä. Tutkimukseen osallistujat olivat iältään 23-57-vuotiaita, keskimäärin 38-vuotiaita (kh=10,1).

Vastaajilla oli opetuskokemusta perusopetuksessa 1-34 vuotta, keskimäärin 11 vuotta (kh=8,9).

AINEISTON KERUU

Aineisto kerättiin 26.11.2020–1.2.2021 Google Forms -kyselyllä. Ensimmäisessä vaiheessa 26.11.2020 kyselyn linkki lähetettiin saateviestin kanssa viidelle rehtorille eri kouluista eri puolilta Suomea, ja pyydettiin välittämään eteenpäin koulun luokanopettajille. Vastauksia tuli tätä kautta muistutusviestistä huolimatta kuitenkin vain yksi, joten seuraavassa vaiheessa 18.1.2021 kyselyn linkki laitettiin Alakoulun aarreaitta -Facebook-ryhmään. Ilmoitus laitettiin sinne vielä toisen kerran 25.1.2021, jonka jälkeen 1.2.2021 aineisto oli kasassa ja kysely suljettiin. Vastaajia saatiin yhteensä 38.

Kysely koostui määrällisistä kysymyksistä sekä yhdestä avoimesta laadullisesta kysymyksestä.